

YANIBAŞIMIZDA YAŞAYAN DEV YIRTICIYI BİLİYOR MUYDUNUZ? KARAAKBABALAR

Ülkemizin sahip olduğu biyoçeşitliliğe bir örnek de karaakbaba. Çoğumuzun bir akbabanın yaşadığından bile haberi olmadığı ülkemizde, karaakbaba dışında 3 ayrı tür akbaba var. Filmelerde korkunç yaratıklar olarak tanımlanan akbabalar, sanılanın tersine oldukça yararlı canlılar. Az bilinen ve soyları tehlikede olan bu yırtıcıları yerlerinde incelemek ve size karaakbabanın son durumunu aktarmak istedik. Bunun için karaakbabaların yaşadığı Soğuksu Milli Parkına gittik.

Soğuksu Milli Parkı, Ankara'nın 80 km kadar batısında, Kızılcahamam ilçesi sınırları içinde. Burası, İç Anadolu bozkırının bittiği ve Karadeniz ormanlarının başladığı geçiş kuşağı. Dolayısıyla hem bozkırda hem de ormanda yaşamaya uyum sağlamış türleri bir arada görmek mümkün. Bozkırdaki Kazan ilçesini geçip, Kızılcahamam'a geldiğinizde birden ormanlık bir bitki ör-

tüsü karşınızda. Bu bölge, volkanik kayalardan oluştuğundan sıcak ve soğuksu kaynakları bakımından da zengin. Bundan dolayı, milli parkın içi dahil olmak üzere çok sayıda kaplıca var. Milli parkın girişi kentin içinde. Giriş bölümü, ziyaretçilerin kullanabilecekleri piknik yerleri için ayrılmış. Bu bölümü geçtikten sonra da karşınıza idari bina çıkıyor. Burada park görevlileri şef İdris Mete, park koruma görevlisi Gültekin Karan ve Ali Yanıkoğlu'yla buluştuk. Sonra, milli parkın aracıyla, karaakbabaların yaşadığı bölgeye doğru hareket ettik. Karaakbabalar, hem milli parkın içinde hem de civardaki ormanlık alanda yaşıyorlar. Biz, görme olasılığımızın daha fazla olduğu, parkın dışındaki ormanlık alana gittik. Burası bitki örtüsü açısından çok zengin. En çok gözümüze çarpan ağaçlar karaçam, sarıçam, göknar, kavak, meşe ve gürgen türleri. Bunların yanında

çeşitli otlar, çiçekler, yabani çilekler, yabani fındıklar da var. Karaakbabaların yaşadığı bölgeyse daha yüksek yerlerde. Geniş vadilerin oluşturduğu dağların eteğindeki yoldan yavaş yavaş yüksek yerlere, milli park görevlilerinin önceden bildikleri yuvalara, doğru hareket ettik. İlk durağımız çok derin bir vadinin yamacı. Vadinin tabanında bulunan yaşlı bir çam ağacının tepesinde, 1,5-2 metre çapında, kurumuş çalılardan oluşan yuva, gördüğümüz ilk karaakbaba yuvası. Yola çok yakın olduğundan ve artık keşfedildiğinden, burasını karaakbabalar artık yuva olarak kullanmıyorlarmış. Buradan ayrılarak, dağın zirvesine doğru, yukarıda bulunan yuvalara doğru hareket ettik. Milli park ve çevresinin faunası da çok zengin. Bölgede ayı, tilki, çakal, kurt, sincap, tavşan gibi memeli hayvanların yanında, 160 civarında da kuş yaşıyor. Bunlar içinde, sakallakba-

ba, küçükakbaba ve kızılakbaba da var. Kızılcahamam ormanlarında ülkemizdeki ikinci büyük karaakbaba popülasyonu yaşıyor. Burada 7 - 10 çift karaakbabanın yaşadığı tahmin ediliyor. En büyük popülasyon, 26 çift karaakbabayla, Eskişehir'deki Türkmenbaba Dağı'nda. Ancak bu veriler kesin olmayıp daha fazla araştırmalara gereksinim var. Bununla birlikte ülkemizde 50-200 çift karaakbabanın yaşadığı tahmin ediliyor. Bu sayı, İspanya'dan sonra Avrupa'da yaşayan en büyük karaakbaba popülasyonunun bizde olduğunu da göstergesi. Yuvaların bulunduğu alana doğru ilerlerken, gününbirlik geldiğimiz bir ziyaret için, karaakbaba görmenin düşük bir olasılık olduğunu da biliyoruz. Karaakbabanın yaşadığı alanı incelemek, fotoğraf almak ve bölgedeki durumu hakkında milli park görevlilerinden bilgi almak bizim için yeterliydi.

Burada daha önce TRT, karaakbabalarla ilgili belgesel çekmiş. Belgesel için yuvaların olduğu bölgelere de küçük saklanma ve barınma kulüpleri yapmışlar. Biz de oyalanmadan zirvedeki bu kulüplerin olduğu bölgenin önündeki vadiye inip, bölgeyi fotoğraflayıp geri dönmeyi planladık. Vadinin aşağı kısımlarında, milli park görevlileri iki yuva daha gösterdi. Uzaktan bu

yuvaların ve bölgenin fotoğraflarını çektik. Karaakbabalar yuvalarını, fark edilmesi zor, yaşlı çam ağaçlarının tepelerinde, vadinin en az güneş gören kısımlarına yapmışlar. Böylece yavrularını, güneşin yakıcı etkisinden ve diğer yırtıcılardan koruyabilirler. Çekim yaparken çok az olan karaakbaba görme olasılığımız gerçekleşti ve bir tanesini gökyüzünde gördük. Sanırım o da bizi fark etti. Her ne kadar sık ağaçların altında olsak da, karaakbabalar keskin gözleriyle aşağıda olan her hareketi görebilirler. Kısa bir süre, daireler çizerek üzerimizde döndü ve uzaklaştı. Bu, gökyüzünde o güne kadar gördüğüm en büyük kuştur. Karaakbabalar, ülkemizde ve Avrupa'da yaşayan en büyük yırtıcı kuş özelliğinde. Ağırlıkları 12,5 kg kadar olabilen karaakbabaların boyları 1, kanat açıklıklarıysa 3 metre kadar olabilir. Gördüğümüzün kanat açıklığıysa 2 metre, tüylerinin rengi kahverengiydi. Karaakbabaların gençleri siyah renkli olur. Renk, kuş büyüdükçe kahverengiye döner. Tüylerinin rengi ve dizilişleri nedeniyle de karaakbaba ya da rahipakbaba denir. Ancak burada, milli park görevlileri kısaca "karababa" diyor. Karaakbabaların boyun bölgelerinde tüy bulunmaz. Baş kısımlarında kahverenkli hav tüyleri bulunur. Gaga kalın, aşağıya doğru

kıvrık ve çok güçlüdür. Bu sayede leşlerin derilerini kolaylıkla delebilir. Karaakbabaların ekosistem için ne kadar önemli bir yırtıcı olduğu beslenme biçiminde gizli. Yalnızca ölü hayvanlarla beslenen bu dev yırtıcı, doğada bir bakıma çöpçülük görevi yapar. Böylece leşlerden kaynaklanabilecek olası hastalıkları da önler. Kuzu ya da küçük oğlak kapıp havalandıkları gibi bilgiler yalnızca masallardadır. Bu bakımdan insanlara herhangi bir zararı yoktur. Üreme hızı düşük bir canlı olan karaakbabalar, her yıl bir tek yumurta yaparlar. Mart sonunda kuluçkaya yatarlar. Kuluçkaya yatma ve yavrunun bakımını dişi ve erkek birlikte yapar. Yaklaşık 2 ay sonra yavru dünyaya gelir ve 3-4 ay kadar sonra da uçmaya başlar. Bölgede yaptığımız incelememizi ve fotoğraf çekimini bitirdikten sonra Ankara'ya geri döndük.

Birçok kuş türü gibi karaakbabaların da soyları tehlike altında. Bu türün soyunu tehdit eden birçok neden var; yaşam alanları bozulması, orman yangınları, yiyecek azlığı, zehirlenme (zehirlenmiş bir leşi yemeden dolayı), insanların verdiği rahatsızlık gibi. Bu bakımdan ülkemizdeki karaakbaba türünün korunması ve popülasyonun iyileştirilmesinin sağlanması gerekli. Milli park görevlileri de bu durumun farkında ve korumayla ilgili planları var. Her şeyden önce, milli park dışındaki karaakbabaları, parkın içindeki uygun alanlara çekmek istiyorlar. Bunun içinde zaman zaman milli park içine büyük hayvan leşleri bırakıyorlar. Bu leşlerin onlar tarafından yendiğini biliyorlar. Bir süre sonra akbabaların milli park içine yuvalanacaklarını düşünen görevliler, böylece onları daha etkin bir biçimde koruyacaklarını düşünüyorlar.

Bülent Gözcelioğlu

Fotoğraflar: Dev Kanatlar Çekim Ekibi

Kaynak: <http://ec.europa.eu/environment/nature/directive/birdactionplan/aegyplusmonachus.htm>

Dev Kanatlar Belgeseli

TRT tarafından hazırlanan karaakbabalar ilgili bu belgeselin çekimleri yeni bitti. Belgeselin yapımcılığını Muzaffer Evcı, yönetmenliğini de Ece Soydam yapmış. Karaakbabanın bir yıllık ya-

şam öyküsünün anlatıldığı belgeselde, dev yırtıcının uçuşu, kur davranışı, kuluçka dönemi, yavrunun yuvadaki gelişimi, beslenme ve sosyal davranışları görüntülenmiş. 170 gün arazi çalışması sırasında 100 saatlik kayıt yapılmış. İki yıl süren bu belgesel gösterimine Ekim 2006'da başlanacak.

